

Respect pentru oameni și cărți

G A B R I E L G A R C Í A
M Á R Q U E Z

Douăsprezece
povestiri călătoare

Traducere din limba spaniolă și prefață
TUDORA ȘANDRU MEHEDINȚI

editura rao

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ

Doce cuentos peregrinos
© 1992 Gabriel García Márquez

© Editura RAO, 2015
pentru versiunea în limba română
Toate drepturile rezervate

Ilustrația copertei
© Pierangelo Roberto | Dreamstime.com

2015

Editura RAO
Str. Bârgăului, nr. 9-11, sector 1, București, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GARCÍA MÁRQUEZ, GABRIEL

Douăsprezece povestiri călătoare / Gabriel Garcia
Márquez; trad.: Tudora Șandru Mehedinți. -
București : Editura RAO, 2015
ISBN 978-606-609-964-6

I. Șandru-Mehedinți, Tudora (trad.)

821.134.2(861)-32=135.1

CUPRINS

PROLOG

<i>De ce douăsprezece, de ce povestiri și de ce călătoare / 7</i>
DRUM BUN, DOMNULE PREȘEDINTE / 15
SFÂNTA / 46
AVIONUL FRUMOASEI ADORMITE / 63
MĂ OFER SĂ VISEZ / 71
„AM VENIT DOAR SĂ DAU UN TELEFON“ / 80
SPAIME DE AUGUST / 100
MARÍA DOS PRAZERES / 104
ŞAPTESPREZECE ENGLEZI OTRĂVIȚI / 122
TRAMONTANA / 137
VARA FERICITĂ A DOAMNEI FORBES / 144
LUMINA E CA APA / 160
URMA SÂNGELUI TĂU PE ZĂPADA / 165

PROLOG

*De ce douăsprezece,
de ce povestiri și de ce călătoare*

Cele douăsprezece povestiri din această carte au fost scrise în cursul ultimilor optăsprezece ani. Înaintea formei lor actuale, cinci dintre ele au fost note de presă și scenarii de film, iar una a fost un serial de televiziune. Cu cincisprezece ani în urmă, am povestit alta într-un interviu înregistrat pe bandă, iar prietenul căruia i-am povestit-o a transcris-o și a publicat-o; acum am refăcut povestirea pornind de la versiunea aceea. A fost o experiență creativă de excepție care merită să fie explicată, fie și numai pentru ca acei copii care vor să ajungă scriitori când vor fi mari să știe de pe acum ce nesătios și mistuitor este viciul scrisului.

Prima idee mi-a venit în minte la începutul anilor șaptezeci, după un vis clarificator pe care l-am avut după cinci ani petrecuți la Barcelona. Am visat

că asistam la propria-mi înmormântare, în picioare, într-un grup de prietenii care purtau un doliu solemn, dar cu chef de petrecere. Păream cu toții fericiți să fim împreună. și eu mai mult ca oricine, grație plăcătului prilej pe care mi-l oferea moartea de a fi cu prietenii mei din America Latină, cei mai vechi, cei mai dragi și pe care nu-i văzusem de o bună bucată de vreme. La sfârșitul ceremoniei, când începură să plece, am încercat să-i însوțesc, dar unul dintre ei îmi atrase atenția, cu o severitate fără drept de apel, că pentru mine petrecerea se sfârșise. „Ești singurul care nu poate pleca“, îmi spuse. Numai atunci am înțeles că a muri înseamnă și nu mai fi niciodată cu prietenii.

Nu știu de ce am tălmăcit visul acela grăitor ca o asumare a conștiinței propriei mele identități și m-am gândit că era un bun punct de plecare pentru a scrie despre lucrurile ciudate care li se întâmplă latino-americanilor în Europa. A fost o descoperire încurajatoare, căci terminasem de curând *Toamna patriarhului*, lucrarea mea cea mai anevoieasă și mai hazardată, și nu mai știam pe unde să apuc.

Preț de vreo doi ani mi-am tot însemnat subiectele care-mi veneau în minte, fără să hotărasc încă ce să fac cu ele. Cum nu aveam prin casă un carnet de însemnări, în seara în care m-am decis să încep băieții mei mi-au împrumutat un caiet de școală. Ei își purtau în rucsacurile lor cu cărți, în desele noastre călătorii, de teamă să nu se piardă. Am ajuns să am șaizeci și patru de subiecte consegnate

cu atâtea amănunte, că nu-mi mai rămânea decât să le scriu.

În Mexic, la întoarcerea mea de la Barcelona, în 1974, mi-a devenit limpede că această carte nu trebuia să fie un roman, cum mi s-a părut la început, ci o culegere de povestiri scurte, bazate pe relatările de presă, dar izbăvite de condiția lor pieritoare prin terțipurile poeziei. Scrisesem până atunci trei cărți de povestiri. Totuși, niciuna dintre ele nu era concepută și realizată ca un ansamblu, ci fiecare era o operă autonomă și ocazională. Astfel încât scrierea celor șaizeci și patru de subiecte putea fi o aventură fascinantă dacă reușeam să le scriu pe toate păstrând un fir călăuzitor și o unitate lăuntrică de regisztru și stil care să le facă inseparabile în memoria cititorului.

Pe primele două – *Urma săngelui tău pe zăpadă* și *Vara fericită a doamnei Forbes* – le-am scris în 1976 și le-am publicat imediat în suplimente literare din câteva țări. Nu mi-am luat nicio zi de răgaz, dar, la jumătatea celei de a treia povestiri, care era tocmai cea cu propria-mi înmormântare, m-am simțit mai obosit decât dacă să fi scris un roman. La fel mi s-a întâmplat și cu a patra. Până într-atât, încât n-am mai avut suflu să le termin. Acum știu de ce: efortul de a scrie o povestire este la fel de intens ca începerea unui roman. Căci în primul paragraf al unui roman trebuie definit totul: structură, ton, stil, ritm, lungime și, uneori, chiar și caracterul vreunui personaj. Restul este plăcerea de a scrie, cea mai intimă și mai solitară care se poate imagina, și dacă nu-ți petreci restul vieții corectându-ți cartea e fiindcă

aceeași rigoare de fier de care e nevoie ca să-o începi se impune și ca să-o termini. Povestirea, în schimb, nu are nici început, nici sfârșit: se leagă sau nu se leagă. Și dacă nu se leagă, propria experiență, ca și a altora, stă mărturie că în majoritatea cazurilor e mai salutar să-o apuci din nou pe alt drum sau să-o arunci la coș. Bine a spus cineva, nu-mi amintesc exact cine, în chip de consolare: „Un scriitor bun este mai prețuit prin ceea ce rupe decât prin ceea ce publică“. Sigur că n-am rupt ciornele și notițele, am făcut însă ceva și mai rău: le-am dat uitării.

Mi-aduc aminte că în Mexic am ținut caietul pe biroul meu, naufragiat într-o furtună de hârtii, până în 1978. Într-o bună zi, căutând ceva, mi-am dat seama că-l pierdusem din vedere de multă vreme. Nu mi-a păsat. Dar când m-am convins că, de fapt, nu se afla pe birou, am intrat în panică. N-a rămas nici un colț din casă necercetat cu teme nicide. Am dat la o parte mobilele, am desfăcut biblioteca pentru a fi siguri că nu căzuse în spatele cărților și am supus personalul de serviciu și prietenii unor întrebări de neierat. Nici urmă de caiet. Singura explicație posibilă – sau plauzibilă? – este că, într-o din acele distrugeri de hârtii pe care le fac adesea, caietul a ajuns la gunoi.

M-a surprins propria-mi reacție: subiectele de care uitasem timp de aproape patru ani deveniră o chestiune de onoare. Încercând să le recuperez cu orice preț, printre-o muncă la fel de anevoioasă ca și cum le-aș fi scris, am reușit să refac notele a treizeci

De ce douăsprezece, de ce povestiri și de ce călătoare

dintre ele. Și cum chiar strădania de a mi le reaminti mi-a folosit ca epurare, treptat le-am eliminat nemilos pe cele care mi-au părut că nu merită a fi salvate și au rămas optsprezece. De data aceasta mă însuflețea hotărârea de a le scrie una după alta, dar curând mi-am dat seama că-mi pierse entuziasmul. Totuși, în pofida sfaturilor pe care le dădusem întotdeauna tinerilor scriitori, nu le-am aruncat la coș, ci le-am pus deoparte. Pentru orice eventualitate.

Când am început *Cronica unei morți anunțate*, în 1979, am constatat că în răstimpurile dintre două cărți îmi pierdeam obișnuința scrisului și de fiecare dată îmi era tot mai greu să-o iau din nou de la capăt. Din pricina asta, între octombrie 1980 și martie 1984, mi-am impus să scriu o notă pe săptămână în ziare din diferite țări ca disciplină, spre a mă menține în formă. Mi-a trecut atunci prin minte că dificultatea pe care o întâmpinam în legătură cu notițele din caiet era tot o problemă de genuri literare și că, în realitate, nu trebuiau să fie povestiri, ci note de presă. Numai că, după ce am publicat cinci note luate din caiet, mi-am schimbat iar părere: erau mai bune pentru cinematograf. Și astfel s-au realizat cinci filme și un serial de televiziune.

N-am prevăzut însă niciodată că munca de presă și cea legată de film aveau să-mi schimbe anumite idei despre povestiri, până într-atât încât, scriindu-le acum în forma lor finală, a trebuit să mă străduiesc să despart cu migală propriile-mi idei de cele pe care mi le-au sugerat regizorii în timpul scrierii scenarii-

ilor. În plus, colaborarea simultană cu cinci creatori diferiți mi-a sugerat altă metodă de a-mi scrie povestirile: începeam una dintre ele când aveam timp liber, o abandonam când mă simțeam obosit sau când survnea vreun proiect neprevăzut, și apoi începeam alta. În mai bine de un an, șase din cele opt-sprezece subiecte ajunseră la coșul de hârtii, între acestea și cea cu înmormântarea mea, căci n-am izbutit niciodată să descriu o petrecere ca aceea din vis. Restul povestirilor, în schimb, au prins parcă viață pentru o existență îndelungată.

Sunt cele douăsprezece din această carte. În septembrie anul trecut, erau gata de tipar, după alți doi ani de muncă necontenită. Și astfel s-ar fi sfârșit neîncetata lor peregrinare dus-întors la coșul de gunoi, dacă în ultima clipă nu m-ar fi încercat o îndoială finală. Dat fiind că descreșsem din memorie și de la distanță diferitele orașe din Europa unde se petrec acțiunile povestirilor, am vrut să-mi verific fidelitatea amintirilor după aproape douăzeci de ani și am făcut o călătorie rapidă de recunoaștere la Barcelona, Geneva, Roma și Paris.

Niciunul dintre aceste orașe n-avea nimic de-a face cu amintirile mele. Toate, ca întreaga Europă actuală, erau diminuate de o inversare uimitoare: amintirile reale îmi păreau năluciri ale memoriei, pe când amintirile închipuite erau atât de convingătoare, că luaseră locul realității. Mi-era, prin urmare, cu neputință să deslușesc granița dintre deziluzie și nostalgie. A fost soluția finală. Căci

găsisem, în sfârșit, ceea ce-mi era neapărat necesar ca să-mi termin cartea și ceea ce nu-mi putea oferi decât trecerea anilor: perspectiva în timp.

La întoarcerea din călătoria aceea norocoasă, am scris toate povestirile încă o dată, de la capăt, în opt luni înfrigurate în care n-am simțit nevoie să mă întreb unde se sfârșea viața și unde începea imaginația, fiindcă mă ajuta bănuiala că nimic din ce trăisem cu douăzeci de ani în urmă în Europa nu era poate adevărat. Scriitura mi-a devenit atunci atât de fluentă, că la răstimpuri simțeam că scriu din simplă plăcere de a povesti, care este poate starea omenească cea mai asemănătoare levitației.

Pe deasupra, lucrând la toate povestirile în același timp și sărind de la una la alta cu desăvârșită libertate, am reușit să ofer o vizuire de ansamblu care m-a salvat de oboseala începuturilor succesive și m-a ajutat să vânez redundanțe de prisos și contradicții mortale. Cred că am izbutit astfel să dau viață cărții de povestiri celei mai apropiate de aceea pe care întotdeauna mi-am dorit să scriu.

Iat-o, gata să fie citită după atâta cutreierat, luptând să supraviețuiască perversităților incertitudinii. Toate povestirile, în afară de primele două, au fost terminate în același timp, și fiecare poartă data când le-am început. Ordinea în care se află în această ediție este cea din caietul de însemnări.

Am crezut mereu că orice versiune a unei povestiri este mai bună decât cea dinainte. Cum să știi atunci care trebuie să fie ultima? E un secret al meseriei ce nu ascultă de legile inteligenței, ci de

magia instinctelor, precum bucătăreasa care știe când e gata supa. În tot cazul, pentru orice eventualitate, nu le voi recita, aşa cum n-am mai recitat în veci nicio carte scrisă de mine, de teama regretelor. Cel care le va citi va ști cum să procedeze cu ele. Din fericire, pentru aceste douăsprezece povestiri călătoare poposirea în coșul de hârtii trebuie să fie alinarea întoarcerii acasă.

GABRIEL GARCÍA MÁRQUEZ
Cartagena de Indias, aprilie, 1992

DRUM BUN, DOMNULE PREȘEDINTE

Stătea pe banca de lemn, sub frunzele galbene din parcul solitar, contemplând lebedele prăfuite, cu ambele mâini sprijinite pe mânerul de argint al bastonului și gândindu-se la moarte. Prima dată când a venit la Geneva, lacul era senin și diafan, și erau pescăruși blânzi ce veneau să mănânce din mâna, și femei de închiriat care păreau năluci la șase după-amiază, cu volane de organdi și umbrelute de mătase. Acum, singura femeie pe care putea s-o vadă, cât îl ajuta privirea, era o florăreasă de pe malul pustiu. Îi venea greu să credă că timpul ar fi putut face asemenea ravagii nu doar în viața lui, ci și în lume.

Era un necunoscut în plus în orașul necunoscuților iluștri. Purta costumul albastru-închis cu dungi albe, vesta de brocart și melonul magistraților ieșiți la pensie. Avea o mustață mândră de muschetar, părul bogat bătând în albăstriu cu onduleuri romantice, mâinile de harpist, cu verigheta de văduv pe inelarul stâng, și ochii fără astămpăr. Singurul indiciu care-i trăda starea sănătății era pielea ofilită. Dar chiar și aşa, la săptizeci și trei de ani, continua să fie de o eleganță impecabilă.

În dimineață aceea totuși se simtea la adăpost de orice vanitate. Anii gloriei și ai puterii rămăseseră iremedabil în urmă, și acum nu mai dăinuiau decât cei ai morții.

Se întorsese la Geneva după două războaie mondiale, în căutarea unui răspuns categoric pentru o durere pe care doctorii din Martinica nu izbutiseră să o localizeze. Prevăzuse nu mai mult de cincisprezece zile, dar se împlineau șase săptămâni de investigații epuizante și de rezultate incerte, și încă nu se întrevedeau sfârșitul. Căutați durerea la ficat, la rinichi, la pancreas, la prostată, unde se afla mai puțin. Până în acea zi nefastă de joi, când medicul cel mai puțin renunțat dintre numeroșii care-l examinaseră l-a convocat la nouă dimineață în pavilionul de neurologie.

Cabinetul părea o chilie de călugăr, iar doctorul era scund și lugubru, și avea mâna dreaptă în ghips, din cauza unei fracturi la degetul mare. Când stinse lumina, pe ecran apăruse radiografia iluminată a unei șiri a spinării pe care el nu și-o recunoscu până când medicul nu-i arăta cu un băt, mai jos de talie, îmbinarea a două vertebre.

– Durerea dumneavoastră e de aici, și spuse.

Pentru el nu era atât de simplu. Durerea lui era nesigură și alunecoasă, uneori părea că e în coastele din dreapta, alteori sub pântec, și adesea îl lua prin surprindere cu un junghi fulgerător în zona inghinală. Medicul îl asculta, ținând bățul nemîșcat pe ecran. „Din pricina astea ne-a derutat atâta vreme, zise. Dar acum știm că-i de aici.“ Apoi își duse arătătorul la frunte și preciză:

Douăsprezece povestiri călătoare

– Deși, riguros vorbind, domnule președinte, orice durere vine de aici.

Stilul său clinic era atât de dramatic, că sentința finală păru binevoitoare: președintele trebuia să se supună unei operații riscante și inevitabile. Acesta îl întrebă care era marja de risc, iar bătrânul doctor îl învăluia într-o lumină de incertitudine.

– N-am putea spune cu precizie, și zise.

Până de curând, adăugă, riscurile de accidente fatale erau mari și mai cu seamă cele de diferite paralizii de diverse grade. Dar cu progresele făcute de medicină între cele două războaie temerile acestea erau de domeniul trecutului.

– Plecați liniștit, încheie. Pregătiți-vă pe îndelete și anunțați-ne. Nu uitați însă: cu cât mai curând, cu atât mai bine.

Nu era o dimineață potrivită să rumegi vestea aceasta proastă, mai cu seamă în aer liber. Plecase foarte devreme de la hotel, fără pardesi, fiindcă văzuse pe fereastră un soare strălucitor, și merse cu pași mărunți de la Chemin du Beau Soleil, unde se afla spitalul, până la refugiu îndrăgostitilor furișați din Parcul Englez. Stătea acolo de mai bine de o oră, gândindu-se întruna la moarte, când începu toamna. Lacul se zbuciumă ca un ocean înfuriat și o pală nebună de vânt sperie pescărușii și mătură cele de pe urmă frunze. Președintele se ridică și, în loc să cumpere de la florăreasă, smulse o margareta dintr-un răzor din parc și și-o puse la butonieră. Florăreasă îl luă prin surprindere:

– Florile astea nu-s ale lui Dumnezeu, domnule, și spuse supărată, sunt ale primăriei.